

УДК 378 - 057. 212

Служинська Леся Богданівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови,
Тернопільський національний економічний університет

Служинская Леся Богдановна

кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры немецкого языка,
Тернопольский национальный экономический университет

Sluzynska L. B.

candidate of pedagogical sciences, associate professor,
Ternopil National Economic University

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ-ЕКОНОМІСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

РЕАЛИЗАЦИЯ ТЕХНОЛОГИИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ-ЭКОНОМИСТОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

REALIZATION TECHNOLOGY TRAINING OF FUTURE MANAGERS TO PROFESSIONAL ACTIVITIES

Анотація: У статті подано і обґрунтовано реалізацію технології підготовки майбутніх менеджерів-економістів до професійної діяльності. Організація і проведення експериментального дослідження передбачають забезпечення реалізації педагогічних умов. Вони сприяють підготовці майбутнього менеджера-економіста до професійної самореалізації та застосуванню акмеологічного підходу у підготовці майбутнього фахівця до професійної самореалізації. Основними структурними компонентами експериментального дослідження є: мета, завдання, зміст та методи. Автор наводить дані, що здійснювалися під час формувального етапу експерименту.

Ключові слова: менеджер-економіст, формувальний етап експерименту, готовність до професійної самореалізації, акмеологічний підхід, етапи підготовки.

Анотація: В статті представлена і обоснована реалізація технології підготовки майбутніх менеджерів-економістів до професійної діяльності. Організація і проведення експериментального дослідження забезпечують реалізацію педагогічних умов. Вони сприяють підготовці майбутнього менеджера-економіста до професійної самореалізації і застосування акмеологічного підходу в підготовці майбутнього спеціаліста до професійної самореалізації. Основними структурними компонентами експериментального дослідження є: мета, завдання, зміст і методи. Автор розкриває дані, які були отримані в ході формувального етапу експерименту.

Ключевые слова: менеджер-экономист, формовочный этап эксперимента, готовность к профессиональной самореализации, акмеологический подход, этапы подготовки.

Summary: In the article it is offered the realization technology training of future managers to professional activities. Organization of experiment provides the implementation of the pedagogical conditions. They contribute to the training of future managers and economist to the professional self realization and application of akmeological method in the training of future specialists to professional self realization. The main structural components are: goal, tasks and methods. The author reveals the data that were obtained during the experiment.

Key words: manager, the experiment, readiness for professional self realization, akmeology, stages of preparation.

Постановка проблеми. Реалізація технології підготовки майбутніх менеджерів-економістів до професійної діяльності відбувалася на основі

формувального етапу експериментального дослідження. Організація і проведення експериментального дослідження забезпечили реалізацію визначених педагогічних умов, які сприяли підготовці майбутнього менеджера-економіста до професійної самореалізації та застосуванню акмеологічного підходу у підготовці майбутнього фахівця до професійної самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Акмеологія є досить новою галуззю наукових знань у системі наук про людину, її предметом виступають закономірності самореалізації творчих потенціалів дорослих людей на шляху до вищих рівнів продуктивності та професіоналізму [3]. Як зазначають провідні науковці (А. Деркач, Н. Кузьміна, С. Пальчевський), мета акмеології полягає в удосконаленні особистості, допомозі в досягненні нею вершин фізичного, духовного, морального і професійного розвитку, а також гуманізації цього розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Під час формувального етапу експерименту вирішувалися такі завдання:

– розробка та апробація навчально-методичного забезпечення, яке містить автентичні матеріали та комплекс мовленнєвих вправ для формування у майбутніх менеджерів-економістів готовності до професійної самореалізації на засадах акмеологічного підходу [8];

– конкретизовано методику професійної підготовки студентів з метою їх самореалізації під час навчання;

– реалізувалися визначені педагогічні умови та модель формування професійної самореалізації майбутніх менеджерів-економістів на засадах акмеологічного підходу [9].

Мета статті. Головною метою цієї статті є експериментальне дослідження, розробка й перевірка висунутої робочої гіпотези щодо можливості ефективного формування готовності до професійної самореалізації майбутніх менеджерів-економістів на засадах акмеологічного підходу.

Виклад основного матеріалу. Педагогічний експеримент, який був проведений – це багатокомпонентний ієрархічно-організований системний

процес, основу якого складає вивчення дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування», «Менеджмент», «Країнознавство».

У педагогічному експерименті було чітко визначено 3 етапи:

1) підготовчий (відбір навчальних матеріалів, визначення завдань, підготовка тестів для визначення рівнів сформованості готовності до професійної самореалізації);

2) основний (проведення експерименту);

3) підсумковий (опрацювання отриманих результатів, їх інтерпретації, підготовка методичних рекомендацій і впровадження їх у практику викладання на факультеті міжнародного бізнесу та менеджменту економічного ВНЗ.

Формувальний етап експерименту проводився поетапно на базі Тернопільського національного економічного університету (ТНЕУ) упродовж 2009 – 2011 навчальних років.

Для експерименту було відібрано контрольні й експериментальні групи студентів з приблизно однаковим складом і вихідним рівнем знань з іноземної мови та профільюючих навчальних дисциплін. Загалом у дослідженні на різних його етапах узяли участь 216 студентів I-IV курсів ТНЕУ, які навчалися від I курсу (216 студентів) до IV курсу (186 студентів).

Студенти були розподілено в контрольні (КГ) та експериментальні (ЕГ) групи таким чином:

Були визначені контрольні (КГ) та експериментальні (ЕГ) за вхідним рівнем готовності студентів до професійної самореалізації, який мав приблизно однакові значення в КГ та ЕГ. Це дає можливість отримати достовірні результати дослідження у традиційних та експериментальних умовах для практики викладання іноземних мов і профільних навчальних дисциплін у ВНЗ економічного профілю, а також формування у майбутніх менеджерів-економістів готовності до професійної самореалізації на засадах акмеологічного підходу.

В експериментальних групах студенти навчалися за інноваційною технологією. У цих групах здійснювалася підготовка майбутнього менеджера-

економіста до професійної самореалізації на засадах акмеологічного підходу. Застосовувалася експериментальна методика з використанням автентичних матеріалів професійно значущого характеру, навчально-рольових ігор та комплексу вправ, спрямованого на розвиток умінь та навичок, необхідних для професійного спілкування, що є особливо важливим для майбутніх менеджерів-економістів. У контрольних групах навчання здійснювалося за традиційними методиками, тобто згідно робочих програм.

Під час формувального етапу педагогічного експерименту використовувався навчально-методичний матеріал та різні види навчальної діяльності, передбачені програмою з «Менеджменту» для студентів III-IV курсів та «Країнознавства» для студентів III курсу. Вивчення іноземної мови охоплювало з I до IV курсу. Оскільки експериментальне дослідження проходило у студентів від I до IV курсу, тому основна увага приділялась методичному забезпеченню саме з іншомовної підготовки студентів. Студенти першого курсу навчалися на основі матеріалів підручників «Німецька мова» (Н. Щербань, Г. Лабовкіна та ін.) [5] та «Практична граматики німецької мови» (Д. Євгененко, О. Білоус та ін.) [7]; студенти II курсу навчалися за підручником О. Гавриш «Фахова німецька мова. Економіка підприємства» [2] та Н. Dreyer, R. Schmitt «Вдосконалюємо знання німецької мови» [10]; студенти третього курсу навчалися за підручником Л. Михайлова, Г. Вебера, Ф. Вебера «Деловой немецкий язык : бизнес, маркетинг, менеджмент» [4] та Н. Dreyer, R. Schmitt «Вдосконалюємо знання німецької мови» [10]; студенти четвертого курсу навчалися за підручником Е. Постникової «Бізнес-курс німецької мови» [6], Н. Бориско «Бізнес-курс німецької мови» [1] та J. Schumann «Mittelstufe Deutsch» [11]. В експериментальних групах – додатково застосовувались спеціально підібрані автентичні матеріали та комплекс мовленнєвих вправ для формування у майбутніх менеджерів-економістів готовності до професійної діяльності на засадах акмеологічного підходу, розроблені автором для проведення формувального етапу експериментального дослідження (Л. Служинська) [8].

Для проведення формувального етапу експерименту було відібрано автентичні матеріали професійно значущого характеру, на підставі яких були розроблені комплекси занять з практичних курсів «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Країнознавство». Використання таких комплексів занять сприяло формуванню у майбутніх менеджерів-економістів готовності до професійної самореалізації.

Використовувались передекспериментальні та постекспериментальні тести [8]. За допомогою тестів перевірялася ефективність засвоєння студентами знань, розуміння можливостей їх застосування у професійній діяльності. Дотримуючись думки науковців (Т. Ваколук, С. Козака, Н. Мойсеюк, С. Ніколаєвої, М. Пащенко, В. Стасюк), котрі вважають, що зміст та види тестів повинні бути одними і тими ж як на початку, застосовували також і на підсумковому етапі експерименту. Тільки в цьому випадку можна було об'єктивно порівняти отримані результати. Тестові завдання пропонувались у друкованому вигляді й виконувалися кожним студентом окремо на роздаткових картках. Перед проведенням тестування в кожній експериментальній групі студентам подавалися усні вказівки. За допомогою тестування було здійснено перевірку рівня знань майбутніх менеджерів-економістів і встановлено:

- теоретичну підготовку з іноземної мови;
- знання професійно спрямованої іншомовної термінології;
- уміння складати діалоги професійної комунікації;
- уміння написати повідомлення, резюме, ділового листа;
- навички та вміння вести діалогічне іншомовне спілкування професійного спрямування.

Ураховуючи те, що рівень засвоєння навчального матеріалу – це показник пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, то для підвищення якості засвоєння необхідно, передусім, спрямовувалася робота студентів на використання знань, якими вони вже володіють на практиці, для усвідомлення необхідності набуття нових знань. Для цього були проведені три зрізи знань. Перший проводився після першого курсу навчання – перед його II етапом. Метою його

було встановити ступінь сформованості готовності майбутніх менеджерів-економістів до професійної самореалізації після проведення першої частини експерименту. Другий зріз був проведений після закінчення третього курсу навчання. Завданням його було визначити рівень сформованості вмінь і навичок володіння іноземною мовою професійного спілкування після закінчення експериментального навчання та ефективності запропонованого нами навчально-методичного забезпечення, яке містить автентичні матеріали та комплекс мовленнєвих вправ для формування у майбутніх менеджерів-економістів готовності до професійної діяльності на засадах акмеологічного підходу. Третій зріз був проведений після закінчення першого семестру четвертого курсу. Завданням його було визначити рівень сформованості вмінь і навичок володіння іноземною мовою професійного спрямування після закінчення експериментального дослідження для встановлення ефективності запропонованої методики підготовки майбутніх фахівців. Під час проведення зрізів знань студенти виконували такі типи завдань: на розвиток навичок читання, письма, монологічного та діалогічного мовлення.

Навчально-пізнавальні завдання, які створювалися для навчальних дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» були орієнтовані на основні вимоги, які ставилися до вмінь з іншомовного спілкування. Тому навчальні тексти, вправи, пізнавальні завдання включали лексичний і граматичний матеріал, необхідний для виконання професійних функцій менеджера-економіста. Навчально-методичний комплекс був розроблений спеціально для перевірки рівня готовності майбутніми менеджерами-економістами до професійної самореалізації [8].

Отже, опрацювання даних експериментального навчання проходило за такими видами діяльності студентів:

– передача змісту прочитаного тексту; форма контролю – уміння читання (ознайомлювальне, вивчаюче, переглядове), трансформування, зіставлення, оцінювання інформації з тексту, переказ;

– розвиток умінь письма; форма контролю – вміння складати плани, запитання, анотації, резюме до тематичних текстів, написання приватних листів, рефератів, доповідей;

– розвиток умінь монологічного мовлення, виражених засобами німецької розмовної та професійно спрямованої мови; форма контролю – формування лексико-граматичних навичок усного мовлення, розвиток вмінь невідготовленого усного мовлення з використанням вербальних опор, розвиток умінь невідготовленого усного мовлення на професійну тематику;

– загально комунікативне та професійно спрямоване діалогічне мовлення, форма контролю – складати та доповнювати діалоги відповідно до навчально-мовленнєвої ситуації на рівні сучасних програмних вимог.

Студенти експериментальних груп виконували ситуативні вправи. Завдання використані під час експерименту, передбачали вияв студентських умінь складати тексти, що містять задані умови спілкування, опис мовленнєвої ситуації. Вони склалися з трьох компонентів: завдання (його значення в тому, щоб студент відреагував на мовленнєву ситуацію), опис мовленнєвої ситуації й, нарешті, саму мовленнєву ситуацію (охоплення студентів у професійно значущу комунікативну діяльність). Змодельовані таким чином ситуації дали студентам чіткі знання й виробили навички використання професійно значущих норм і стереотипів у стандартних мовленнєвих ситуаціях, у яких вербальна поведінка чітко регламентується й повністю вказує, що людині робити і що належить при цьому говорити.

Відеоматеріал, який використовувався на заняттях з дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування» та «Країнознавство» в експериментальних групах дав можливість спостерігати мовленнєве спілкування й поведінку комунікантів.

На основі відеоматеріалу уможлиблювався аналіз та інтерпретація використання мови в конкретній комунікативній ситуації, осмислення фрагментів мовленнєвої та соціальної поведінки в єдності їх сторін, розвивалися навички розуміння мовлення на слух. Відеозаписи були

комплексним навчальним матеріалом, завдяки якому студент отримував велику кількість навчальної, наукової і професійно-спрямованої інформації.

Читання як рецептивний мовленнєвий процес вимагав від об'єктів навчання активної розумової діяльності з метою отримання з тексту необхідної, у нашому випадку професійно значущої, інформації.

Однією з основних проблем навчання читання був відбір текстів для читання і чітка організація роботи з ними. При цьому важливим виступав як сам зміст текстів, так і новизна та практично-професійне значення наявної в них інформації.

Читання, орієнтоване на економіку країни, мова якої вивчається, сприяло створенню умов не тільки для активізації пізнавальної діяльності, але й для виховання таких якостей, як почуття поваги до економіки країни, мова якої вивчається розвивало при цьому почуття гордості й любові до своєї держави. Читаючи, студенти не тільки залучалися до нового для них світу, але й починали орієнтуватися в ньому, вчилися визначати загальнолюдські цінності й отримувати моральне задоволення від самого процесу читання.

У процесі використання навчального матеріалу, призначеного для формування у майбутнього менеджера-економіста готовності до професійної самореалізації було враховано такі фактори:

- 1) використання автентичної лексики, фразеології;
- 2) адекватність мовленнєвих засобів, що використовуються в запропонованій ситуації;
- 3) природність запропонованих ситуацій;
- 4) відображення особливостей культури та національної ментальності носіїв мови;
- 5) інформаційна та емоційна насиченість;

Висновки з даного дослідження і перспективи. Результати, отримані в ході цього контролю, дозволили простежити за ефективністю процесу формування у майбутніх менеджерів-економістів готовності до професійної самореалізації на засадах акмеологічного підходу і своєчасно коригувати його.

Список літератури:

1. Бориско Н. Ф. Бізнес-курс німецької мови / Н. Ф. Бориско. – Київ : Логос, 2005. – 432 с.
2. Гавриш О. О. Фахова німецька мова. Економіка підприємства : навч. посіб. / О. О. Гавриш. – К. : КНЕУ, 2006. – 284 с.
3. Ильин В. В. Философия и акмеология / В. В. Ильин, С. Д. Пожарский. – СПб. : Политехника, 2003. – 395 с.
4. Мишагина О. М. Акмеологические технологии преодоления негативных стереотипов у студентов младших курсов в процессе профессиональной подготовки : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / О. М. Мишагина. – Шуя, 2006. – 21 с.
5. Німецька мова : підручник / Н. П. Щербань, Г. А. Лабовкіна, Я. В. Бачинський та ін.. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. – 496 с.
6. Постникова Е. М. Business-Deutsch : Бизнес-курс немецкого языка / Е. М. Постникова. – К. : А.С.К., 2002. – 432 с.
7. Практична грамати́ка німецької мови : навч. посіб. для студентів та учнів / Д. А. Євгененко, О. М. Білоус, О. О. Гуменюк та ін. ; – 2-ге вид., випр. та доп. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 400 с.
8. Служинська Л. Б. Збірник лексико-граматичних вправ з німецької мови для самостійної роботи студентів / укл. к. пед. наук, доцент Л. Б. Служинська. – Тернопіль, ТНЕУ, 2014. – 66 с.
9. Служинська Л. Б. Підготовка майбутнього менеджера-економіста до професійної самореалізації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Леся Богданівна Служинська. – Тернопіль, 2012. – 280 с.
10. Dreyer H. Совершенствуем знание немецкого языка / Hilke Dreyer, Richard Schmitt. – К. : Методика, 1996. – 336 с.
11. Schumann J. Mittelstufe Deutsch / J. Schumann. – Ismaning-München : Verlag für Deutsch, 1985. – 191 p.